

Hvad vil vi egentlig med velfærden?

HOVEDPUNKTER

- Både borgere og politikere har en udtalt mangel på viden om kerneværdierne i den danske velfærdsstat
- Den øgede individualisme er ikke nødvendigvis undergravende for de kollektive velfærdsordninger
- Det øgede bureaukrati er et tegn på, at velfærdsmodellens oprindelige værdi om godhed og empati er druknet i regler og procesregulering
- Den største forhindring for forandring er vores egen myte om, at den danske model er verdens bedste

SKAL DE KOMMENDE års økonomiske smalhals på de offentlige budgetter føre til udvikling og ikke til afvikling af den danske velfærdsstat, er det en forudsætning, at vi for alvor tager fat i en grundlæggende diskussion af, hvad kerneværdierne er i den danske velfærdsmodel – og hvad de bør være fremover.

Sådan lyder opfordringen fra fem førende velfærdsforskere og -eksperter, der ud fra en række forskellige synsvinkler – historisk, politologisk, økonomisk, filosofisk og praktisk – har beskæftiget sig indgående med velfærdssamfundets udvikling og dets evne til at forny sig.

For selv om de fem langt fra er på linje i deres analyse af den danske velfærdsmodels nuværende problemer og mulige løsninger, er de enige om, at den nuværende debat om velfærdsmodellens fremtid er for usystematisk og for tilfældig.

“Hvilke reformer der skal gennemføres, er først og fremmest et politisk spørgsmål. Men skal det have mening, er vi først nødt til at have en grundlæggende diskussion af, hvad kerneværdierne skal være. Det har været en stor mangelvare i de sidste 10-15 års diskussion. Men skal man gennemføre en meningsfuld fornyelse, må man have en skive at sigte efter,” siger professor Klaus Petersen, Center for Velfærdsstatsforskning ved Syddansk Universitet, der er en af hovedmændene bag et kommende 6-bindsværk om tilblivelsen af den danske velfærdsstat.

Professor Jørgen Goul Andersen, Institut for Statskundskab, Aalborg Universitet, der er en af pioniererne i dansk

velfærdsforskning, er enig i, at der er en udtalt mangel på viden om, hvilke værdier den danske velfærdsstat bygger på:

“Det gælder ikke bare befolkningen, men også politikere. Ikke mindst det sidste er bekymrende, fordi politikere i uigennemtænkt spareiver meget nemt kan komme til at undergrave de samfundsmæssige gevinster i den danske model og dermed dens legitimitet. Det er allerede ved at være tilfældet på pensionsområdet.”

Om en sådan principiel værdidiskussion, der hæver sig over “dagen og vejen”, overhovedet er mulig i Danmark, er dog meget tvivlsomt, mener professor Ole Fogh Kirkeby, Institut for Ledelse, Politik og Filosofi ved Copenhagen Business School. For ham at se har danskerne svært ved at forholde sig til ideer:

“I Danmark har vi en form for ubehag ved det intellektuelle og den kritiske fornuft. Det er egentlig mærkeligt, for vi er jo en kultur, der i høj grad er skabt af præster og pædagoger, som ikke har været bange for at tale om ideer.”

Ifølge Fogh Kirkeby, der for nylig har udgivet bogen “Om velfærd – det godes politik”, er forklaringen bl.a., at der hersker en stor usikkerhed om vores eget kulturelle grundlag:

“Vi har svært ved at finde ud af, hvad det vil sige at være dansker, men vi er også under et stort pres fra især amerikansk kultur.”

Han mener, at denne usikkerhed er en af hovedårsagerne til, at der allerede er tydelige tegn på, at det værdi-

Fem velfærdseksperter

Klaus Petersen

Professor

Center for Velfærdsstatsforskning ved Syddansk Universitet

er en af hovedmændene bag "Dansk Velfærdshistorie" et planlagt 6-bindsværk, hvoraf de to første bind er udkommet.

Største problem for velfærdsstaten

At en den tiltagende individualisering på længere sigt kan undergrave velfærdsstatens fundament.

Jørgen Goul Andersen

Professor

Institut for statskundskab ved Aalborg Universitet

er en af pionererne inden for dansk velfærdsforskning. Han har gennemført en lang række forskningsprojekter og publiceret et hav af bøger om de særlige karakteristika ved den skandinaviske velfærdsmodel.

Største problem for velfærdsstaten

At politikerne på Christiansborg i de foregående år har ført en så uansvarlig politik, at det vil forlænge den økonomiske krise i forhold til andre lande og lægge et kæmpepres på de eksisterende ordninger.

Ole Fogh Kirkeby

Professor

Institut for Ledelse, Politik og Filosofi ved CBS

har for nylig udgivet bogen "Om velfærd – det godes politik". I den hedder det bl.a., at vi står ved en skillevej i historien, der i den ene retning fører til at have nok i sig selv, og i den anden retning fører til at have omsorg for andre.

Største problem for velfærdsstaten

At godhed og generøsitet er blevet afløst af mistillid og mistænksomhed.

Gunnar Viby Mogensen

Cand.polit., dr.phil. tidligere forskningsleder ved Socialforskningsinstituttet og leder af Rockwool Fondens Forskningsenhed

Udgav sidste år "Det danske velfærdssamfunds historie. Tiden efter 1970."

Største problem for velfærdsstaten

At den økonomiske lighed er blevet så stor, at det er blevet en hindring for økonomisk vækst.

Christian Bason

Cand.scient.pol.

innovationschef i den tværministerielle udviklingsenhed, MindLab

involverer borgere og virksomheder i at udvikle nyskabende offentlige løsninger. Han er forfatter til en lang række bøger om ledelse, strategi og innovation i den offentlige sektor, senest "Leading public sector innovation: Co-creating for a better society".

Største problem for velfærdsstaten

At Danmark på grund af bureaukrati, regelvælde, silotænkning og selvtilfredshed ikke mere er i front, når det gælder om at skabe nye, modige og innovative løsninger.

mæssige grundlag for den danske velfærdsstat er ved at krakelere:

"Velfærdsstaten bygger oprindeligt på den enestående ide, at alle borgere er ligeværdige og har ret til at modtage hjælp fra fællesskabet, hvis de uden skyld havner i en situation, hvor de ikke kan forsørge sig selv. Men på grund af vores ubehag ved idealisme har vi overbetonet spørgsmålet om retfærdighed og regler på bekostning af godhed og generøsitet. Men uden idealisme kommer vi ingen steder, for så har vi ingen utopi," siger han.

Er velfærdsstaten skyld i eller offer for krisen?

Når diskussionen om velfærdsstatens bæredygtighed er blusset op, skyldes det især den aktuelle økonomiske krise, der har gjort Danmark til et fattigere land og har udhulet indtægterne til de offentlige kasser. Da den danske velfærdsstat hovedsagelig er skattefinansieret, lægger det selv sagt et betydeligt pres på størrelsen af de offentlige udgifter. Og da der selv på lidt længere sigt – på grund af det faldende antal erhvervsaktive og stigende antal ældre – er udsigt til lavvande i de offentlige kasser, er man alene af den grund tvunget til at overveje, om den nuværende model er bæredygtig.

For Gunnar Viby Mogensen, tidligere forskningsleder ved Socialforskningsinstituttet og leder af Rockwool Fondens Forskningsenhed, er det disse barske økonomiske realiteter, der er baggrunden for hans vurdering af, at man bliver nødt til at gennemføre yderligere besparelser på de

nuværende velfærdsordninger. Han understreger dog, at man forinden nøje bør overveje, om andre offentlige udgifter – f.eks. til forsvar og miljø – skal beskæres.

Viby Mogensen, der sidste år udgav bogen "Det danske velfærdssamfunds historie – Tiden efter 1970", mener dog, at de magre økonomiske udsigter også skyldes en fejlkonstruktion i den danske velfærdsmodel, der for alvor tog form i 1970'erne. Han mener, at man i sin iver for at skabe større lighed lukkede øjnene for de incitamentsproblemer, som modellen skaber: at de økonomiske fordele ved at tage en lang uddannelse, yde en ekstra arbejdsindsats og tage en risiko er blevet for små, og at det både begrænser arbejdsudbuddet og den økonomiske vækst.

Derfor er hans hovedbudskab til politikerne, at de bør tilstræbe "en lidt større" ulighed i det danske samfund:

"Spørgsmålet er, om vi fortsat skal være det mest indkomstlige land i Nordeuropa. For kan f.eks. tyskerne og hollænderne leve med en lidt større ulighed og en højere økonomisk vækst, kan vi formentlig også."

Jørgen Goul Andersen er enig i, at de smalle økonomiske udsigter gør det nødvendigt at holde styr på udgifterne. Derimod er han helt uenig i, at det på nogen måde er velfærdsstatens skyld, at Danmark befinder sig i den nuværende økonomiske krise.

"Den skyldes først og fremmest en forfejlet økonomisk politik. Danmark kunne næppe have undgået en recession. Men havde man på Christiansborg ført en mere ansvarlig økonomisk politik, kunne vi formentlig have nøjedes med

de 3 år, som det f.eks. tog svenskerne, i stedet for de 6-7 år, som det nu ser ud til,” siger Jørgen Goul Andersen.

Men selv om krisen bliver lang, er han forholdsvis optimistisk, når det gælder om at holde styr på velfærdsudgifterne:

“Væksten i det offentlige forbrug er forøget med op mod 50 pct. i faste priser siden 1992. Hvis det gøres fornuftigt, burde det være muligt at skære nogle procent af den vækst uden servicetab.”

Individualisering kan blive et problem

Om den danske model har udviklet sig på en måde, der på længere sigt er uholdbar, har eksperterne vidt forskellige bud på. Både Klaus Petersen og Jørgen Goul Andersen peger på, at den voksende individualisering kan udgøre en trussel mod den kollektive forsikringsordning, der er en af de fundamentale ideer bag velfærdsstaten: At man er villig til at give noget til fællesskabet – i forventning om, at man selv får noget igen, hvis man kommer på spanden.

Men ifølge Klaus Petersen er der blot tale om en mindre forskydning i balancen, for den danske model har altid været individuel, idet ydelserne gives til den enkelte og ikke til familien som i Sydeuropa:

“Men måden at tænke velfærdsstaten på har ændret sig,” siger Klaus Petersen:

“Hvor man i 40’erne og 50’erne havde en klar forståelse for, at de kollektive løsninger var forudsætningen for realiseringen af det individuelle, ser man i dag de to ting som noget, der er i konflikt med hinanden.”

Det skyldes især, at borgerne, med deres øgede krav til selv at styre deres liv, i stadig højere grad kommer til at se de kollektive velfærdsordninger som en spændetrøje. Teoretisk set kunne man i yderste fald forestille sig, at denne udvikling helt vil undergrave det kollektive grundlag. For udvikler det sig dertil, at de enkelte borgeres tilslutning til modellen vil afhænge af, om det giver dem økonomiske fordele eller ej, går hele tankegangen bag velfærdsstaten i opløsning.

En af politikernes måder at imødekomme individualiseringen på er de såkaldte fritvalgsordninger, der er en hybrid mellem det kollektive og det individuelle, og hvor borgerne i højere grad ses som kunder end som medborgere. Men om det er en del af løsningen, eller om det snarere vil sætte yderligere skub i individualiseringen, er ifølge Klaus Petersen svært at vurdere på nuværende tidspunkt.

Samme melding kommer fra Jørgen Goul Andersen, der siger, at der ganske enkelt ikke findes gode undersøgelser om, hvor langt individualiseringen har udviklet sig, og hvad den betyder for folks holdninger. Med hensyn til fritvalgsordningerne kommer det ifølge Goul Andersen formentlig an på, hvilke ordninger man taler om.

Umiddelbart ser han det som en hel naturlig udvikling af velfærdsstaten, at man inddrager brugerne bl.a. ved at give dem større valgmuligheder:

“Det afgørende spørgsmål er vel, om brugen af ordningerne stiller de borgere, der ikke bruger dem, ringere. Og

det er umiddelbart svært at se, når det gælder f.eks. hjemmehjælp eller sygehuse,” siger han.

Det eneste område, hvor der ifølge Goul Andersen kan være grund til bekymring, er på skoleområdet. Her kan man frygte, at den opdeling, der sker mellem ressourcer stærke og ressourcetsvage familiers børn i private og offentlige skoler, på længere sigt måske kan skade sammenhængskraften i samfundet:

“Men det er en tradition, der har 150 år på bagen, så det er nok svært at gøre noget ved,” siger han.

Moralsk forfald

Mere betænkelig er meldingen fra filosofen Ole Fogh Kirkeby, der – som nævnt – mener, at velfærdsstaten allerede er krakeleret. For ham at se er problemet, at den oprindelige generøsitet i modellen er blevet afløst af mistillid og mistænksomhed:

“Vi er blevet et samfund, hvor alle er skyldige, indtil det modsatte er bevist. Hvor det kommer fra, er svært at sige, selv om der selvfølgelig er politikere, der har gjort mistænksomheden til en mærkesag.”

Det er bl.a. det voksende antal regler og bureaukrati, som ifølge Fogh Kirkeby er det håndfaste bevis på, at der er noget galt:

“Markedslogikken har fået lov til at dominere den statslige fornuft. Både i den forstand, at økonomien er den eneste afgørende måleparameter, og i den måde, som de statslige strukturer udvikler sig på. Vi tænker i store enheder, sammenlægninger osv., på trods af at der ikke er særlig meget dokumentation for, at det skulle være særlig effektivt.”

Men mest af alt ser Fogh Kirkeby det moralske forfald i den store mistillid, som vi har til den offentlige sektor:

“Hvor ideen om selvledelse er blevet modtaget med åbne arme i det private erhvervsliv, har vi en højt kvalificeret offentlig sektor, som vi ikke tillader autonomi og selvbestemmelse,” siger han.

Et stykke ad vejen får han medløb af Christian Bason, der er leder af den tværministerielle udviklingsenhed, MindLab, der en del af tre ministerier: Erhvervs- og Vækstministeriet, Skatteministeriet og Beskæftigelsesministeriet. Ifølge Bason, der på det helt praktiske plan bl.a. beskæftiger sig med at skabe innovative løsninger i offentlige institutioner, er et af de helt centrale problemer med den nuværende velfærdsstat, at vi i takt med samfundets voksende kompleksitet har reageret ved at lave flere og flere regler i den offentlige sektor:

“Vi har skabt regler og procesregulering ud over alle grænser – og i øvrigt også et voksende tilsynsregime. Det er dybest set udtryk for, at modellen ikke fungerer.”

Basons hovedkritik er, at det nuværende velfærdsregime ikke er fulgt med udviklingen, men fortsat består i at masproducere ydelser, som lever op til nogle minimumstandarder. Det hviler på en værdi om, at folk skal behandles ens.

“Men paradokset er, at det på grund af den teknologiske

Fem velfærdsdilemmaer

Den danske velfærdsmodel bygger på en kristen-humanistisk opfattelse af, at alle borgere er ligeværdige, og at det er statens opgave at sørge for, at alle har lige muligheder for at få tilgodeset deres grundlæggende behov – uanset formue, indkomst, køn, evner, helbred og social status. Modellen er – i lighed med de andre nordiske landes – karakteristisk, ved at den hovedsagelig finansieres kollektivt via skatterne, og at ydelserne er universelle, dvs. at de tilkommer alle på baggrund af deres position som samfundsborgere. Som udgangspunkt er der således ingen sammenhæng mellem ydelse og nydelse.

Om modellen er holdbar på længere sigt – eller måske allerede er krakeleret – er der blandt forskere og eksperter forskellige vurderinger af. Uenighederne viser også, at der ikke findes en enkel patntløsning på, hvordan den nuværende model bør reformeres. De fem eksperter vurderinger peger til gengæld på en række grundlæggende dilemmaer, som man bør gøre sig klart før iværksættelsen af en mere omfattende reformproces.

Lighed/ulighed: I den danske model er det de bredeste skuldre, der bærer det tungeste læs. Systemet medfører en betydelig økonomisk omfordeling mellem borgere – både via finansieringen og ydelserne. Forskningen viser, at modellen fremmer økonomisk lighed mere end andre modeller, bl.a. fordi de sociale ydelser sætter en bundgrænse for mindstelønnen på arbejdsmarkedet. Danmark er det mest økonomisk lige samfund i Nordeuropa – og mange økonomer peger på, at det er en ulempe for den økonomiske vækst, fordi det mindsker de økonomiske incitamentter til at uddanne sig, arbejde mere og tage en risiko.

Borger/bruger: Den danske model indebærer, at borgerne accepterer at betale en høj skat – uden at de er sikre på at modtage ydelser, hvis værdi svarer til den enkeltes skattebetaling. Det forudsætter en høj grad af solidaritet med ”de andre” og en vilje til ikke selv at misbruge systemet. Spørgsmålet er, om den voksende individualisering i det moderne samfund vil undergrave borgernes samfundssind i en sådan grad, at de som brugere i stadig højere grad vil fokusere på, om de personlig får valuta for pengene. En sådan stærkt voksende kræve-

mentalitet vil undergrave modellen.

Kollektiv/individuel: Hvor der tidligere var en klar forståelse for, at det kollektive var en forudsætning for det individuelle, ser man i dag de to ting som modsætninger. Vi ønsker i højere grad selv at forme vores liv, og derfor kan velfærdsstatens hovedsageligt masseproducerede ydelser nemt opfattes som en spændetrøje. Spørgsmålet er også, om den produktionsform er særlig effektiv i forhold til de udfordringer (f.eks. kroniske sygdomme), som det danske samfund står over for. Og om den teknologiske udvikling ikke allerede gør det muligt at effektivisere ydelserne gennem en større individualisering og inddragelse af borgernes egne ressourcer.

Medfølelse/bureaukrati: Den danske model bygger dybest set på en idealforestilling om et samfund, hvor få har for meget og færre for lidt. Den oprindelige drivkraft var bl.a. en kamp mod fattigdom og ulighed, der indebar etableringen af en kollektiv forsikringsordning, der sikrer borgerne mod økonomisk deroute i tilfælde af f.eks. sygdom, alderdom og negative sociale begivenheder. Spørgsmålet er, om den drivkraft helt er sandt til i den nuværende stærkt bureaukratiserede og regelbundne offentlige sektor, og om vi i kampen for at kontrollere de offentlige ansatte og sikre os mod andre borgeres misbrug helt har glemt det oprindelige formål.

Universel/måltrettet: Et af de faste forslag i enhver velfærdsdebat er, at ydelserne i højere grad skal målrettes de svageste (f.eks. at de rigeste pensionister skal afkræves brugerbetaling for deres hjemmehjælp). Tanken lyder umiddelbart tiltalende, men problemet er, at enhver målretning risikerer at skabe incitamentsproblemer, f.eks. i forhold til, hvor meget det kan betale sig at spare op til sin pension. Dermed risikerer målretning også at undergrave den brede folkelige tillid til den danske velfærdsmodel. Netop pensionsområdet er dog et godt eksempel på, at det universelle princip er på retur. Uanset de solide økonomiske begrundelser, bygger indførelsen af arbejdsmarkedspensioner i vid udstrækning på markedstænkning og individualisering. Det hører dog med til billedet, at det danske pensionssystem fortsat er et af de mest lighedskabende i verden.

og samfundsmæssige udvikling i dag ikke bare er muligt – men ofte også billigere – at levere skræddersyede løsninger til den enkelte person, familie, virksomhed m.v. og aktivere et bredt sæt af ressourcer om den pågældende serviceproduktion.”

Når det ikke sker, skyldes det bl.a., at modtagerne af ydelserne ofte ses som passive subjekter, og at bureaukratiet har elimineret det subjektive, det personlige og empatiske i forholdet mellem stat og borger.

En anden årsag er, at en række af de problemer – f.eks. kroniske sygdomme – som borgerne står over for i dag, kræver samarbejde på tværs af forvaltninger, institutioner m.v.

Desværre bygger de nuværende systemer på, at hver sektor for sig optimerer deres egne siloer, processer og ydelser uden at skele meget til naboerne for at se, hvordan de løser opgaverne. Derfor er der ifølge Bason et voldsomt behov for velfærdsreformer, der arbejder på tværs og sætter empati og effekt i centrum:

“Jeg siger ikke, at vi skal have et retsløst samfund, men vi er havnet i et velmenende system, hvor vi i bunken af

regler og forordninger har glemt hovedsagen: At hjælpe borgerne med at løse deres problemer.”

Verdens bedste samfundsmode?

I debatten om velfærdsstaten hører man ofte det synspunkt, at den er umulig at reformere, fordi et flertal af befolkningen – offentligt ansatte og overførselsmodtagere – udgør en såkaldt velfærdscoalition, der bekæmper alle forandringer. At det skulle være umuligt, er der dog ifølge Klaus Petersen ikke meget, der tyder på: “Let er det ikke, men at det skulle være umuligt, er fundamentalt set noget sludder. For velfærdsstatens historie igennem de sidste 100 år handler i realiteten om, at man har lavet om hele tiden.”

Når det ikke er let, skyldes det ifølge Klaus Petersen, at det altid er vanskeligt at ændre ved en indgroet tradition. For det første er der en tendens i de store danske velfærdsinstitutioner til at løse problemerne på den måde, som man altid har gjort. For det andet vil reformer ofte have fordelingsmæssige konsekvenser, som kan få både modtagere af ydelserne og producenterne til at protestere over for politikerne. Og for det tredje har vores egen fortælling

om den særlige danske velfærdsmodel fået et næsten overjordisk skær:

“Velfærdssamfundet opfattes af danskerne som en slags arvesølv, og så snart man begynder at pille ved det, så piller man ved verdens bedste samfundsmode. Den holdning gør det også svært for os at lære af de gode eksempler fra andre lande,” siger Klaus Petersen.

Det synspunkt er Christian Bason helt enig i. Han mener, at vi i Danmark lider af det, som er blevet kaldt “innovatørens dilemma”. At virksomheder, lande og institutioner, der er blevet rigtig gode til en bestemt ting, har svært ved at forny sig.

Et eksempel på en virksomhed, der har været meget opmærksom på at tackle det problem, er computergiganten Apple, der havde en stor intern diskussion om, hvorvidt de skulle introducere iPhone. Fordi den ligesom deres iPod var i stand til at optage musik – så at man derved risikerede at kannibalisere sit eget marked.

“Det er det samme problem, vi står med på velfærdsområdet. Vi har stadig den opfattelse, at vi i Danmark og Skandinavien er de mest innovative på det område, fordi vi har været vant til det. Men ser man på evnen til at skabe nye og modige løsninger, får vi baghjul af lande som Storbritannien, Canada og Australien,” siger Christian Bason.

Et nyligt eksempel er ifølge ham, at de tre lande har været meget hurtigere end Danmark til at udvikle alternative vækstbegreber til BNP:

“Det er forbløffende, at Danmark ikke har været blandt de første på det område, når vi nu lægger så stor vægt på sammenhængskraft, bæredygtighed og velfærd,” siger han.

Forslag til reformer

Hvordan en reformproces bør iværksættes, har de fem eksperter ikke noget fælles bud på – ud over at man i første omgang bør forholde sig til, hvad de grundlæggende værdier bør være.

Gunnar Viby Mogensen mener som nævnt, at politikerne skal slække på idealet om at mindske uligheden mest muligt, og det mener han også, at der er folkelig opbakning til. Af en spørgeskemaundersøgelse, han foretog i 2008, fremgår i hvert fald, at der ikke er vælgertilslutning til at nedbringe uligheden yderligere.

Derudover mener han, at vi helt principielt bliver nødt til at forholde os til, at vi, bl.a. på grund af vores medlemskab af EU, ikke længere selv er i stand til selv at beslutte, hvem der må tage ophold i Danmark:

“Derfor er vi nødt til at genoverveje, om blot det at opholde sig i Danmark skal være en adgangsbillet til at modtage velfærdsydelse.”

Af andre typer værktøjer til forandring peger han på muligheder som større konkurrenceudsættelse, brugerbetaling, mere målrettede ydelser og private forsikringsordninger.

De tre sidstnævnte er til gengæld forslag, som Jørgen Goul Andersen advarer imod, fordi de bidrager til at komplicere administrationen af ordningerne og – især – at for-

øge incitamentsproblemerne i det danske samfund. Et eksempel til skræk og advarsel ser han på folkepensionsområdet, hvor man både har indtægtsreguleret det såkaldte pensionstillæg og det såkaldte grundbeløb:

“Det første skridt var fornuftigt, fordi det fastholder en i europæisk sammenhæng høj dækning for de fattigste pensionister og samtidig tager højde for, at de fleste af os fremover får en god arbejdsmarkedspension. Det andet skridt var til gengæld noget rod. For det første var provenuet meget beskedent, og for det andet giver det voldsomme incitamentsproblemer for pensionister, der gerne vil arbejde.”

Den korte version er, at sammenholder man i dag en erhvervsaktiv pensionists skattebetaling med de penge, der mistes i form af et mindre grundbeløb, pensionstillæg, ældrecheck, varmhjælp m.v., er der tale om en sammensat marginalsat på over 70 pct.

“Hvis man mener, at høje marginalsat skader arbejdsudbuddet, og hvis man mener, at folk bør vente længere med at trække sig tilbage, så er det en dårlig ide. Og helt galt går det, hvis man oven i købet vil indføre brugerbetaling for hjemmehjælp for denne gruppe,” siger Goul Andersen.

Mener man som Christian Bason, at der er behov for et større sporskifte i danske velfærds politik, er der til gengæld behov for en reformproces, der både omfatter ledelse, metode, leverancer og økonomistyring. Første forudsætning er, at topledere i den offentlige sektor skal ændre fokus, så de ser sig selv som fornyere af hele den offentlige sektor – og ikke blot deres egen organisation. Effekten for borgerne skal sættes i fokus, og der skal udvikles en langt større bevidsthed om, hvordan man skaber resultater. Metodereformen indebærer, at både borgere og medarbejdere fra forskellige institutioner og sektorer skal involveres, for ifølge Bason eksisterer der ikke en enhedsmodel, som kan trækkes ned over alle former for velfærdsydelser. Leverancereformen går ud på at se borgeren som medproducent og involvere de relevante statslige og kommunale enheder, private aktører og ressourcer i civilsamfundet, der kan bidrage til at løse opgaven.

Men det hele har ifølge Bason ingen mening, hvis der ikke også gennemføres en økonomistyringsreform, fordi et tværfagligt og -sektorielt samarbejde gør den enkelte leders økonomiske resultat mindre interessant – og fordi der på en række områder også er brug for en flerårig tids-horisont:

“Effekter inden for f.eks. uddannelse og forebyggelse skabes over en årrække. Så har man ikke et længere perspektiv, dræber man alle muligheder for fornyelse,” siger Christian Bason.

Poul Albret pal@mm.dk